

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911.

Första kammaren.

Nr 7.

Tisdagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 18, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postafgifter.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 17, till Konungen, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 27 § lagen för Sveriges riksbank.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrifvelse, nr 14, till Konungen, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare,
dels ock till Riksdagens förordnanden:
nr 15, för revisionssekreteraren m. m. B. F. E. Hasselrot att vara Riksdagens justitieombudsman, och
nr 16, för härads höfdingen m. m. doktor Ossian Berger att vara Riksdagens justitieombudsmans efterträdare.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts den 18 innevarande februari bordlagda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anläggning af statsbana från Ströms vattudal till Ångermanälven; och

2:o) med förslag till förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts den 18 innevarande månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom samt om ändringar i och tillägg till 4 kap. samma lag m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet nedannämnda, den 18 i denna månad väckta och då bordlagda motioner:
nr 84, af grefve *Hamilton, Alexander*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ekonomiska föreningar; och
nr 85, af herr *Eklund* m. fl., i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Hedenlunds* den 18 innevarande februari bordlagda motion, nr 86, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om bankrörelse.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran följande den 18 i denna månad bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkande nr 3, bankoutskottets utlåtanden nr 4—6 äfvensom lagutskottets utlåtanden nr 8—10.

Afgåfvos och bordlades följande motioner:
nr 87, af herr *Ekman, Karl Johan*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ideella föreningar m. m. och
nr 88, af *densamme*, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ekonomiska föreningar m. m.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,15 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 22 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *von Sydow* aflämnade Kungl. Maj:ts nedan-nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående sammanslagning af fonden för reserverade medel och statsverkets kassaförlagsfond till en fond, benämnd statsverkets kassafond; och

2:o) angående disposition af behållningen å patent- och varumärkesafgifters samt registreringsafgifters fond.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning af väckt motion om tillägg till 5 § i lagen angående folkskoleväsendet i vissa städer den 25 juni 1909;

statsutskottets utlåtande nr 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 4, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin; samt

nr 5, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin;

lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående frigörande af till småbruk afsedd del af fastighet från inteckning, som belastar hela fastigheten m. m.; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om tillägg till 6 § i kungl. förordningen den 13 oktober 1905 angående kontroll å tillverkningen af margarin och margarinost äfvensom konstister samt å handeln därmed.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet följande af herr *Ekman, Karl Johan*, under gårdagen väckta och då bordlagda motioner:

nr 87, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ideella föreningar m. m.; och

nr 88, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ekonomiska föreningar m. m.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 18 och 21 innevarande februari bordlagda betänkande nr 3, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående lämpliga kontrollbestämmelser rörande skogsafverkningsafhandlingars beläggande med stämpel, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 18 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning,

nr 5, angående verkställd granskning af riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, samt

nr 6, angående verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af dem gemensamt lämnadt uppdrag i fråga om uppförande af riksdags- och riksbankshus å Helgeandsholmen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 18 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande nr 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om åvägabringande af utredning m. m. i fråga om en ny kyrkoförfattning.

Uti en inom Första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 1, hade herr *K. J. Ekman* hemställt,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och i hvilken form ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande på det kyrkliga området skulle kunna beredas åt kyrkans lekmanna-medlemmar, och att vid sådan utredning särskildt måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke nämnda syfte säkrast kunde vinnas genom en fullständigare tillämpning af synodalförfattningens grundsatser;

samt att i följd häraf, om utredniugen därtill föranledde, åtgärder måtte vidtagas för utarbetande af en ny fullständig kyrkoförfattning att träda i stället för 1686 års kyrkolag.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herrar *Håkanson, Gustaf Andersson, af Ekenstam, Lorentz Petersson, Trana, von Baumgarten* och *Rogberg*, hvilka på angifna grunder hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anbjälla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, om och i hvilken form ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande på det kyrkliga området skulle kunna beredas åt kyrkans lekmannamedlemmar, samt att i sådant syfte, om utredningen därtill föranledde, åtgärder måtte vidtagas för utarbetande af en ny, fullständig kyrkoförfattning att träda i stället för 1686 års kyrkolag.

Herr Petersson, Lorentz: Frågan om utredning rörande förhållandet mellan kyrkan och staten, särskildt med hänsyn till nya tiders kraf, står, kan man säga, efter 1909 års riksdagsbeslut på dagordningen. Och skall en utredning ske, synes det vara en ren fördel, att man därvid icke blott upptager till behandling det mera negativa: om rätt till utträde ur kyrkan, utan äfven det mera positiva, det, hvarom kyrkomötet gjort framställning, huru lekmannaelementet må komma mera till sin rätt i kyrkans verksamhet. Ingalunda kan jag för min del anse det erforderligt, att den ena frågan löses före den andra. Ty här är ju fråga om *utredning*, och då bör man se saken i hela dess vidd. Att uppskjuta denna fråga om utredning synes mig icke kunna anses önskvärdt, om man nämligen har den tron, att ett godt samförstånd och samarbete mellan kyrkan och staten må kunna så mycket som möjligt och så länge som möjligt bevaras. Ju längre man dröjer med att klargöra den principiella frågan, desto snarare kan en våldsam brytning mellan kyrkan och staten vara att befara.

Att, såsom utskottet, åberopa hvad lagutskottet år 1885 yttrade mot herr Wieselgrens motion synes föga lämpligt, då utvecklingen sedan år 1885 medfört stora förändringar. Särskildt anser jag för min del, att man har ett talande skäl för, att någonting bör göras i den nu angifna frågan, i den lifaktighet, som på det kyrkliga verksamhetsområdet på senare tider försports. Att främja denna genom bättre, tidsenliga former synes mig vara ett ganska berättigadt kraf.

Hvad kyrkolagsreformen angår har ju så länge och kraftigt framhållits behovet af en sådan, att därom knappast behöfver något sägas. Det måste ju anses orimligt, och det måste ju verka nedslående särskildt på dem, som hafva med sådana här

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

saker att skaffa, att man alltjämt skall få höra sägas, att kyrkolagen är blott en ruin af en lag, och att det går an att göra ungefär hvad man vill med kyrkolagens s. k. antikverade bestämmelser, som i allt fall icke kunna tillämpas. Nu är det sant — det erkänna ju också reservanterna — att partiella reformer och mycket betydande sådana på senare tider vunnits. Men då, såsom förut är sagdt, den verkligt principiella frågan om förhållandet mellan kyrkan och staten nu är uppe, synes det mig nödvändigt att taga i tu med själfva kyrkoförfattningen.

En hufvudsak är ju, att den utredning, som nu är ifrågasatt, kommer i goda händer, och man får ju hoppas, att Kungl. Maj:t skall anförtro detta arbete åt sådana personer, som hafva verklig kärlek till och nitälskan för vår kyrka, hvars verksamhet ju är så utomordentligt viktig för staten.

Jag anhåller att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Söderbergh: Då jag med min röst bidragit till den utgång, den föreliggande frågan erhållit i lagutskottet, anhåller jag att få säga några ord till försvar för lagutskottets afstyrkande af herr Ekmans motion och till bemötande af den föregående ärade talaren.

Motionären har i första punkten af motionens kläm hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och i hvilken form ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande på det kyrkliga området skulle kunna beredas åt kyrkans lekmanna-medlemmar, och att vid sådan utredning särskildt måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke nämnda syfte säkrast kan vinnas genom en fullständigare tillämpning af synodalförfattningens grundsatser.»

Nu är ju förhållandet, att en ord för ord liknande framställning redan aflåtits till Kungl. Maj:t af 1908 års kyrkomöte. Frågan om åstadkommande af en sådan utredning, som motionären här begärt, och just i det af honom angifna hänseendet, har alltså bragts under Kungl. Maj:ts ompröfning, och motionären hade skäligen kunnat åtnöjas därmed ännu så länge. Ty det finnes väl ingen rimlig anledning att betvifla, att icke Kungl. Maj:t skulle lika villigt efterkomma en framställning från kyrkomötet, den mest kompetenta och i denna fråga sakkunniga parten, om dess framställning verkligt finnes förtjäna afseende, som en alldeles enahanda hemställan från Riksdagens sida. En påstötning redan nu från Riksdagen i samma ämne må därför synas tämligen onödig.

Detta har emellertid inte varit det hufvudsakliga skälet för lagutskottets afstyrkande. Efter den af 1908 års kyrkomöte aflåtna skrifvelsen i denna fråga har tillkommit en skrifvelse från

Riksdagen år 1909 i anledning af motioner af bland andra hofrättsrådet Ekman. I denna skrifvelse har Riksdagen anhållit bland annat, att Kungl. Maj:t »ville taga i öfvervägande, under hvilka villkor det må kunna tillåtas medlem af svenska kyrkan att, äfven utan uppgifven afsikt att öfvergå till annat trossamfund, utträda ur kyrkan» och låta utarbета och för Riksdagen framlägga de förslag, som af denna utredning kunna föranledas. I sin motion år 1909 framhöll herr Ekman, att medgifvandet af utträde ur kyrkan icke kunde genomföras utan en grundlig undersökning af alla de konsekvenser, som däraf följa, och ett ordnande af de många ömtåliga frågor på skilda områden, som i samband därmed uppkomma. Ett sådant medgifvande medför säger han, för det första en principiell omgestaltning af förhållandet mellan kyrkan och stat, för det andra nödvändigheten att närmare reglera förhållandet mellan kyrkan och de utom henne stående statsmedlemmarne samt slutligen en behöflig omgestaltning af förhållandet mellan kyrkan och de henne fortfarande tillhöriga statsmedlemmarne.

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

Det torde väl få anses aldeles uppenbart att, innan dessa viktiga och djupt ingripande spörsmål blifvit klargjorda och särskildt förhållandet mellan staten och kyrkan inbördes blifvit fullt upprett, man icke kan närmare gifva sig in på motionärens ifrågavarande förslag. Den af 1909 års riksdag begärda utredningen måste härvidlag blifva det primära, och denna utredning och det förslag, som af densamma föranledes, måste först på bordet, innan man lämpligen kan gå vidare med sådana reformer, som här ligga motionären närmast om hjärtat.

Hvad dessutom beträffar själfva motionärens framställning i det stora hela, torde denna lida af ganska mycken oklarhet. Hvad vill motionären egentligen? Jo, säger han, kyrkans demokratisering, och en sådan skulle åstadkommas genom ett mera aktivt deltagande samt ett förökadt inflytande på det kyrkliga området af kyrkans lekmannamedlemmar, och skulle detta, enligt motionärens förmenande, säkrast vinnas genom en fullständigare tillämpning af synodalförfattningens grundsatser. Ja, det *kan* hända, att den af motionären såsom önskvärd ansedda demokratiseringen skulle kunna vinnas på den anvisade vägen, men det är långt ifrån säkert, och det torde i främsta rummet bero på *hvilka* lekmannaelement, som kunde förvärfvas till medarbetare på det kyrkliga området. Den faran ligger alltid nära, att i första hand sådana element skulle tränga sig fram och erbjuda sitt biträde, om hvilka man brukar säga, att de äro mera konungska än konungen själf, och sådana, hvilka i sitt visserligen brinnande, men ovisa nit städse blifva till mera skada än gagn.

Den ärade motionären har sammanfört sitt program på sid. 20. »I enlighet härmed» säger han, »synes mig den kyrkliga själfstyrelsen i vårt land böra ordnas i ungefärlig öfverensstäm-

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

(Forts.)

melse med följande utkast, hvilket nära ansluter sig till den redan bestående kyrkliga organisationen:

a) i församlingarna: kyrkostämmor; eller kyrkofullmäktige; kyrkoråd;

b) i stifteten: stiftsmöten (stiftssynoder); domkapitel (väsentligen ombildade);» hvarti den väsentliga ombildningen skulle bestå, få vi inte veta, motionären har icke sagt ett ord härom —

»c) för kyrkan i dess helhet: kyrkomötet (väsentligen ombildadt);» — inte heller om denna ombildning har motionären haft något att förmåla — »Kungl. Maj:t; eller i vissa fall Kungl. Maj:t och Riksdagen.» Och så heter det vidare: »Ej blott kyrkostämmorna (kyrkofullmäktige) utan äfven de högre kyrkliga korporationerna böra beredas en viss begränsad beskattningsrätt för kyrkliga ändamål».

Ja, mina herrar, det programmet är väl ändå bra sväfvande och torde icke kunna utgöra en tillfredsställande vägledning vid utarbetande af en ny kyrkoförfattning. Motionärens hänvisning till synodalsystemet såsom framför allt lämpligt att läggas till grund för en ny organisation af kyrkan har ingen af lagutskottets ledamöter och alltså icke ens den föregående ärade talaren i frågan kunnat omfatta. Motionären har icke heller närmare utvecklat, huru han tänkt sig tillämpningen hos oss af detta system, utau endast hållit sig till tämligen allmänna ordalag.

Slutligen kommer jag till motionärens hemställan i andra punkten, att »åtgärder måtte vidtagas för utarbetande af en ny fullständig kyrkoförfattning att träda i stället för 1686 års kyrkolag.» Härvidlag kan jag med hänvisning till den utförliga redogörelse, som förekommer i motionen, fatta mig tämligen kort. Senast denna fråga var före i riksdagen, var 1908 i anledning af en utaf herr Ekman då väckt motion om revision af gällande kyrkolag med därtill hörande författningar. Lagutskottet afstyrkte helt kärft motionen, erinrande om den ringa framgång föregående försök att åstadkomma en genomgripande revision af kyrkolagen rönt och att någon utsikt till åstadkommande af en fullständigt omarbetad kyrkolag för det dåvarande ej förefunnes. Om man verkligen önskade en förbättrad kyrkolagstiftning, syntes det mera ändamålsenligt att fortgå på de partiella reformernas väg. Skulle en utredning i ärendet föranstaltas, torde det vara fara värdt, att under den afsevärda tid, som tvifvelsutän komme att förflyta, innan utredningen blefve avslutad och något förslag till ny kyrkolag framlagdt för Riksdag och kyrkomöte, det pågående revisionsarbetet skulle kunna anses innebära giltig anledning till att behöfliga, partiella reformer på det kyrkorättsliga området icke blefve genomförda.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan utan ett ord, under det att Första kammaren följde den vid betänkandet fogade reservationen, hvilken gick ut på bifall till motionärens framställning.

Äfven denna gång har lagutskottet funnit sig kunna konstatera såsom ändamålsenligare att fortgå på de partiella reformernas väg, hvilket, på sätt utskottet framhållit och som för oss alla är väl bekant, särskildt under de senaste åren ledt till betydelsefulla resultat.

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

Med anledning af hvad jag sålunda tillåtit mig anföra, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Karl Johan; Kyrkolagen omfattar ett af de vidsträcktaste områden, som kunna blifva föremål för samhällets lagstiftning. Icke *en* kommun i vårt vidsträckta land lämnas däraf oberörd; icke *en* människa födes, lefver och dör ibland oss utan att på ett eller annat sätt nås af kyrkolagen eller dithörande bestämmelser.

Och dock företer hela detta viktiga lagstiftningsområde bilden af ett hopplöst kaos. Man har med rätta sagt, att kyrkolagen i sitt nuvarande tillstånd verkar mera såsom en lagruin än som ett lefvande lagverk.

Det säger sig själf, att en lag af denna omfattning, som bär årtalet 1686 — och detta är fallet med vår nu gällande kyrkolag — är i behof af revision.

Partiella förändringar ha visserligen i stor utsträckning skett, så att af kyrkolagens alla paragrafer är det numera knappast halfva antalet, som kvarstå något så när oförändrade; och af dessa äro många så föråldrade, att de icke längre kunna tillämpas. Men de förändringar, som sålunda skett, ha i betänklig grad rubbat lagens sammanhang och därmed gjort behofvet af en revision så mycket oafvisligare. Vissa delar af lagen afse dessutom ämnen, hvilka numera icke kunna anses tillhöra detta slag af lagstiftning. Därtill kommer, att gränsen mellan den egentliga kyrkolagen och kyrkliga stadgar af administrativ art är ytterst sväfvande. Att ett viktigt lagverk befinner sig i ett sådant skick, kan icke annat än menligt inverka på rättsuppfattningen inom detta område och än mer på det allmänna betraktelsesättet, den allmänna andan i fråga om kyrka och kyrkligt lif. Häri ha vi utan tvifvel att söka *en* af anledningarna till, att kyrkan i våra dagar i så betänklig grad mistat förtroendet bland folket.

Under det gångna seklet hafva upprepade försök gjorts att få till stånd en ny kyrkolag. Mer eller mindre fullständiga förslag till en sådan, utarbetade af särskilda *kommittéer*, föreligga från 1828, 1846, 1873 och 1891—92. *Kyrkomötet* har tagit initiativ i frågan 1868, 1903 och 1908. Inom *riksdagen* har fråga förevarit 1885, 1888, 1905 och 1908.

I allmänhet har man vid dessa försök utgått från en öfvervägande *juridisk syn* på frågan. Man har pekats på lagens för-

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

(Forts.)

åldrade och bristfälliga skick och med styrka framhållit krafvet på fasta rättsnormer med rötter i det moderna medvetandet.

Men äfven andra synpunkter, af kyrklig och kyrkopolitisk art, hafva gjorts gällande. I en af generaldirektör Wieselgren år 1885 väckt motion om utarbetande af förslag till ny författning för svenska kyrkan yttras:

»Redan länge har svenska statskyrkans ställning varit allt annat än tillfredsställande. Man har vanligen sökt anledningarna härtill i det inre förfall, den andliga liknöjdhet eller död, som inom henne skulle vara rådande. Men om än hvad henne sålunda förevidas å somliga orter och i fråga om vissa hennes medlemmar kan vara sanning, är det däremot oberättigadt, om man betraktar henne i hennes helhet. Kraftig tro, varm nitalskan, uppoftande kärlek och frimodig bekännelse inom såväl läroståndet som de särskilda församlingarna bära henne vittne — om än icke i lika grad öfverallt i landet — att hennes andliga lifskraft visserligen ännu icke är utsinad eller förtärd. Men hon lider däremot i annat afseende af en brist, som säkerligen icke mindre än de så ofta omordade inre skadorna hotar hennes bestånd. Hon lider brist på organisation.» Hon har i detta afseende icke följt med sin tid!

Den Wieselgrenska motionen föll. Men i en annan i Första kammaren år 1908 väckt motion hafva liknande synpunkter åter gjorts gällande. Det yttras i denna motion, bland annat:

»Vårt samhällsskick står i politiskt och borgerligt afseende inför en genomgripande omgestaltning, och det gäller att undersöka, i hvad mån denna omgestaltning kan komma att beröra förhållandet mellan kyrkan och samhället i öfrigt. Då allt flera och allt större kyrkliga frågor tränga fram till afgörande och behofvet af en klar och principfast ställning till de kyrkliga spörsmålerna, sådana de i vår tid te sig, alltmåra gör sig gällande, ligger det fara uti att längre uppskjuta den ingående principbehandling af de kyrkliga frågorna, som är möjlig endast vid ett fullständigt öfvervägande i ett sammanhang af alla dithörande ämnen.»

Denna motion bifölls af Första kammaren. Andra kammaren afslog motionen. Men att äfven sistnämnda kammare anser det nuvarande tillståndet ohållbart och en förändring af kyrkoförfattningen sålunda nödvändig, torde med tillräcklig tydlighet framgå däraf, att Andra kammaren för sin del år 1909 beslöt skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, om och på hvad sätt det nuvarande sambandet mellan kyrkan och staten lämpligen kunde blifva upplöst. Bakom detta beslut stå nog skilda meningar; men flertalets tanke har helt visst varit den, att dock, äfven efter bandets lossande, den svenska staten skall vara en kristen stat och det svenska folket ett kristet folk. Men därtill kräfvades en hela folket omfattande kyrklig organisation.

Jag gillar *icke* Andra kammarens nämnda beslut; men jag åberopar det såsom ett *bevis för*, att icke blott denna kammare utan äfven den Andra ansett en förändring *nödvändig*.

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

(Forts.)

Liksom inom riksdagen så har äfven inom *kyrkomötet* behofvet af en ny kyrkoförfattning genom formligt beslut uttalats; 1908 års kyrkomöte beslöt nämligen, efter motioner af generaldirektör Wieselgren, biskop Tottie m. fl., i underdånig skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och i hvilken form ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande på det kyrkliga området skulle kunna beredas åt kyrkans lekmannamedlemmar, och att vid sådan utredning särskildt måtte tagas i öfvervägande, huruvida icke nämnda syfte säkrast kunde vinnas genom en fullständigare tillämpning af synodal-författningens grundsatser.

Det är detta kyrkomötets yrkande jag upptagit i min nu föreliggande motion med tillägg, att i följd häraf, om utredningen därtill föranleder, åtgärder måtte vidtagas för utarbetande af en ny fullständig kyrkoförfattning att träda i stället för 1686 års kyrkolag.

Det lär väl numera icke längre kunna blifva tal om allenast en revision af kyrkolagen på den gamla grunden. Det var under konung Karl den XI:s enväldstid denna grund lades; och vår kyrkoförfattning bär ännu i mycket spår af den tidens uppfattning. Men vi känna alla, att en ny tid har brutit in: 1862 års omgestaltning af den kommunala själfstyrelsen och 1909 års rösträttsreform hafva icke kunnat undgå att sträcka sina verkningar äfven till kyrkans område. Det nya i tiden, det som ger äfven det religiösa lifvet i våra dagar dess säregna karaktär, är *folkets* omedelbara deltagande, uti såväl arbetet som ansvaret. På det kyrkliga området betyder detta — såsom också kyrkomötet i sin ofvannämnda hemställan till Kungl. Maj:t uttalat — ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande åt kyrkans lekmannamedlemmar. En sträfvan från lekmännens sida i sådan riktning har redan länge gjort sig förnimbar. Redan i medlet af förra århundradet bereddes — visserligen icke inom kyrkan, men i nära anslutning till denna — vissa former för lekmännens deltagande genom upprättandet af Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. En fortsättning på samma väg, men mera i riktning från kyrkan, betecknar bildandet på 1870-talet af Svenska Missionsförbundet. Det utrymme, som sålunda lämnades lekmännen att insätta sitt intresse och sitt arbete på att främja kristlig tro och kristligt lif, har i hög grad bidragit till att framkalla den lifaktighet på det religiösa området, som allt mera gör sig gällande och som med rätta har betecknats såsom en *religiös renässans*.

Att lifvet i viss mån bröt sig väg, icke inom, utan *vid sidan* af kyrkan är att beklaga, enär därigenom förorsakats en svår

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

(Forts.)

splittring mellan kristendomens vänner i vårt land. Men löftesrika tecken tyda på, att denna splittringens tid nu nalkas sitt slut, och att ett återvändande till kyrkan förestår. Väckelsen har nått äfven kyrkan; där spirar ett nytt friskt lif. Visserligen synes ännu mycket oklart; mycket skum af rationalism och mänskliga hugskott hvirflar på ytan, men — såsom det yttrades i kyrkomötet — om också kyrkan för närvarande i mycket föret bilden af ett kaos, *så sväfvat dock anden däröfver*. Djupt under den upprörda ytan går en mäktig ström af äkta evangelisk tro; den begär blott de rätta formerna för att bryta fram i pulserande lif. En början är redan gjord. På kyrkomötets hemställa konstituerades genom ett kongl. bref af den 4 februari 1910 svenska kyrkans diakonistyrelse, som har till uppgift att i samarbete med präster och lekmän inom församlingarna och i samförstånd med stiftstyrelserna verka för en rikare utveckling af församlingslifvet och den kristliga kärleksverksamheten inom den svenska kyrkan. Här öppnas nya vägar och oanade utsikter för lekmännens deltagande i det kyrkliga lifvet, men *det är icke nog*. De måste ha sin *gifna* och *berättigade* plats i själva kyrkoförfattningen. Först då blir denna skickad att motsvara tidens kraf. *Lekmännens deltagande och intresse*, det är den nya kraft, kyrkan behöver för sin förnyring; det är också den makt, som skall kunna åter förvärfva åt kyrkan folkets kärlek och förtroende. *Ty arbete* föder kärlek och tilltro till den sak, man arbetar för; men den, som hålles utanför arbetet, blir lätt ligkiltig, ofta äfven mistroende. Vår svenska kyrka har fått *göra* denna bittra erfarenhet. Men därför gäller det också nu att med så mycket större ifver godtgöra det försummade.

Står det sålunda fast, att den nya kyrkoförfattningen bör byggas på sådan grund, att — såsom kyrkomötet yttrat — ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande på det kyrkliga området må kunna beredas åt kyrkans lekmannamedlemmar, så uppstår frågan, huru detta lämpligast bör ske.

Därvid finns väl knappast mer än *en väg* att gå. Lekmannaelementets inordnande i kyrkoförfattningen kan ske endast genom *former för representation*. Vi hafva därvid i vårt land fördelen att kunna direkt anknyta utvecklingen till redan bestående, om ock alltför svagt utvecklade former af denna art.

Fullständigast utvecklade äro dessa former i de *lokala församlingarna*, där kyrkostämmorna erbjuda tillfällen till ett lifligt deltagande från lekmännens sida. Detta deltagande är dock inskränkt till ekonomiska frågor eller eljest till frågor, som hufvudsakligen beröra den *yttre* sidan af det kyrkliga lifvet, såsom om vidmakthållande af ordning under gudstjänsten, val af kyrkovårdar och öfriga ledamöter i kyrkoråd, organisters, klockares och annan kyrkobetjänings tillsättande och afskedande, fördelning af bänkrum i kyrkan, ordnande och fördelning af begravningsplatser m. m.

Vända vi våra blickar till *stiften*, så finna vi, att därstädes *Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.* *(Forts.)*
alls inga former förefinnas för en stiftsrepresentation vid biskopens och domkapitlets sida. Och en sådan skulle dock hafva en stor uppgift att fylla såväl i fråga om de yttre anordningarna för det kyrkliga lifvet som i fråga om kyrkotukt, ämbetskontroll, den kristliga kärleksverksamhetens planmässiga och ändamålsenliga anordnande, missionsverksamhet, folkundervisningsväsende och mycket annat.

I *kyrkomötet* äger kyrkan i sin helhet en verklig representation, men alltför svagt utvecklade. Denna representation sammanträder, enligt regeln, hvar 5:te år. Dess lekmannamedlemmar äro till antalet högst 32, valda genom elektorer för landets *alla församlingar*.

Kyrkomötet är dock den institution, som bildar den egentliga bryggan öfver till den nya kyrkoförfattningen.

Man har inom riksdagen upprepade gånger, senast uti en inom Andra kammaren vid 1910 års riksdag väckt motion om upphäfvande af kyrkomötets vetorätt, ifrågasatt, huruvida kyrkomötet verkligen är att betrakta såsom en *kyrkans* representation, och i stället sökt göra gällande, att kyrkomötet i första rummet representerar *prästerskapet* och dess särskilda ståndsintressen. Enligt denna uppfattning betraktas mötets inrättande hufvudsakligen såsom ett »vederlag» åt Sveriges prästerskap för dess bifall till representationsreformen 1866.

Denna uppfattning är dock oriktig. Tanken på en särskild representation för den svenska kyrkan framställdes redan på 1820- och 1830-talen. År 1844 förekom frågan för första gången inom prästeståndet vid riksdagen. Den upptogs vidare af 1846 års kyrkolagskommitté; framfördes åter vid riksdagarna 1853—54, 1856—58 och 1859—60. Det var emellertid först i samband med representationsreformen förslaget slog igenom. I den kungl. propositionen betonades uttryckligen, att kyrkomötesinstitutionen vore behöflig »i samma mån som nationalrepresentationen vore mindre lämpligt sammansatt för att lämna ett sant uttryck af *kyrkans* alla önskningsar och behof». Äfven lagutskottet framhöll särskildt det *kyrkliga intresset* såsom det vid frågans afgörande hufvudsakligen bestämmande, helst som representationsreformens öde först tvenne år därefter kunde grundlagsenligt afgöras och kyrkomötets införande således skulle blifva oberoende däraf. Det var det kyrkliga *själfständighetssträfvandet*, som här vann sin första seger, låt vara med begagnande af det politiska läget.

Hvad som i nu föreliggande motion föreslås, är endast ett fortskridande på samma väg. Det *kyrkomöte*, jag siktar på, skall i det hela hafva samma karaktär som det nuvarande, men vara ett fullkomligare, ett fylligare uttryck för den kyrka det representerar. *Stiftet*, som nu saknar all verklig representation, skall erhålla en sådan, sammansatt efter enahanda grunder som de, hvilka

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

blifva bestämmande för kyrkomötets sammansättning. *Församlingarna* skola fortfarande representeras af sina kyrkostämmor, eller ännu hellre af valda fullmäktige med befogenhet äfven i frågor, som beröra det kristliga lifvet i egentlig mening, särskildt kärleksverksamheten i församlingarna.

Genom en till följd af kyrkans själfständigare ställning gent emot staten möjlig *verksamare kyrkotukt* och *sannare kristlig anda*, genom det *ökade förtroendet* för en reformerad och änyo lifskraftig kyrka och genom en sådan anordning, att de *högre korporationerna* — kyrkomötet och stiftsrepresentationerna — blifva till väsentlig del sammansatta af personer, som i de lägre organisationerna — i kyrkoråd eller kyrkofullmäktige — tagit del uti och fostrats för de kyrkliga uppgifterna, *vinnes garanti* för, att det ökade lekmannainflytandet skall blifva till verkligt gagn för kyrkan och för det religiösa lifvet bland vårt folk. Kyrkomötet, som väl härutinnan är mest omdömesgillt, har icke heller tvekat att visa lekmännen det förtroende härutinnan, som kräfves.

Lagutskottet har till *fullo erkänt* »vikten och betydelsen däraf, att lekmannaelementets inflytande på det kyrkliga området ökas». Att utskottet *likaledes erkänner* behovet af en lagstiftning, som kan bringa ordning och reda i det kaotiska virrvarr, som nu utmärker vår kyrkliga lagstiftning, får väl tagas för gifvet, ehuru icke ett ord därom säges i motiveringen. Detta behof är redan af föregående riksdagars lagutskott till fullo konstateradt; och i det afseendet har icke heller innevarande års lagutskott intagit någon afvikande hållning.

Men *trots* det, att behovet af en ny lagstiftning på området är konstateradt, *trots* det att vikten och betydelsen däraf, att lekmannaelementet beredes ökad inflytande på de kyrkliga angelägenheterna, till fullo erkännes, och *trots* det att ett sådant ökad inflytande för lekmännen på de kyrkliga angelägenheterna *icke kan* beredas på annat sätt än genom införande af kyrklig själfstyrelse under representativa former, hemställer utskottet i alla fall, att förslaget »icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda».

Utskottet vill icke ens på det sätt, som i reservationen begärts, medverka till en *utredning* af dessa viktiga, för hvarje dag som går allt mera trängande frågor! Så långt borde väl dock meningarna kunnat enas!

Utskottets skäl för afslag är *fyra*; jag skall genomgå dem punkt för punkt.

För det första finner utskottet det nu framställda förslaget lida af väsentligen samma brister, som lagutskottet vid 1885 års riksdag fann vidlåda ett af generaldirektör Wieselgren då framställt liknande förslag. Hvilka voro då dessa brister? De an gifvas å sid. 2 i föreliggande betänkande. Utskottet hade ansett, att en skrifvelse till Kungl. Maj:t i ett så omfattande ämne borde

innefatta en framställning af *bestämda*, ej för allmänt angifna *hufvudgrunder* för omorganisationen.

Jag vill till belysning af halten utaf denna utskottets invändning erinra om en *annan* riksdagens skrifvelse, som gaf upphof till en säkerligen än mer genomgripande reform än den, som nu föreslås. Jag menar riksdagens skrifvelse den 20 maj 1902 med begäran om utredning af frågan om utsträckt valrätt till Riksdagens Andra kammare. I denna skrifvelse fanns icke ett ord om den riktning, i hvilken reformen borde gå. Det proportionella valsättet hade visserligen i enskilda motioner och i debatten bragts på tal, men antydningarna om, huru valsättet borde anordnas, voro ytterst sväfvande.

Jag har dock i min motion angifvit både *bestämda* och för ett skrifvelseförslag — såsom jag tror — icke för litet utan kanske snarare för mycket *i detalj gående grundriktningar* till den nya författningen.

Utskottets *andra* invändning träffar icke heller förslaget utan snarare utskottet själf, i det att utskottet säger sig icke ha kunnat öfverblicka förslagets närmare innebörd och verkningar.

Det uttalas dock i motionen på det allra mest otvetydiga sätt, att förslagets innebörd är: först och främst att bringa ordning och reda uti rättsbestämmelserna på detta viktiga lagstiftningsområde; och vidare att bereda ett mera aktivt deltagande och ett förökadt inflytande på det kyrkliga området åt kyrkans lekmannamedlemmar, att sålunda åstadkomma en demokratisering af kyrkoförfattningen i riktning mot ökad kyrklig själfstyrelse och att på detta sätt bringa det kyrkliga samfundslifvet till närmare öfverensstämmelse med våra dagars samhällslif i öfrigt på det borgerliga och politiska området.

Utskottets *tredje* invändning är baserad därpå, att Riksdagen år 1909 i skrifvelse till Kungl. Maj:t begärt utredning angående villkoren för rätt att utträda ur kyrkan.

Utskottet finner det nämligen icke utan synnerlig svårighet låta sig göra att, innan klarhet vunnits såväl i detta afseende som beträffande kyrkans därmed nära sammanhängande ställning för öfrigt till staten och kommunen samt dess organ, upptaga den nu väckta frågan till ingående bedömande.

Denna af utskottet åberopade skrifvelse tillkom på grund af en utaf mig väckt motion. Jag ville därmed bana väg för den nya kyrkoförfattningen.

Men jag betonade uttryckligen i den motionen, att utredningen om rätten till utträde ur kyrkan icke kunde ske fristående, utan att den måste företagas i *sammanhang* med äfven nu föreliggande frågor, eftersom medgifvandet af fritt utträde medför en principiell omgestaltning af förhållandet mellan kyrka och stat, en omgestaltning, som måste utmynna däri, att kyrka och stat visserligen fortfarande *förblifva intimt förbundna*, men dock ställas

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

Ifrågasatt ut-
redning om
en ny kyrko-
författning.

(Forts.)

relativt *själfständiga* gentemot hvarandra just på det sätt, som i det nu föreliggande förslaget till ny kyrkoförfattning påyrkas. Utskottet medger, att frågan om rätt till fritt utträde ur kyrkan framtvingar en utredning beträffande kyrkans därmed nära sammanhängande ställning för öfrigt till staten och kommunen. Det är just denna utredning, som nu begäres; så att långt ifrån att utgöra ett skäl *emot* mitt förslag, utgör riksdagens skrivelse med begäran om utredning af frågan om rätt till utträde ur kyrkan ett det starkaste skäl *för* bifall till just detta förslag.

Lagutskottets *fjärde* och sista skäl för motionens afstyrkande är det gamla kardinalskälet *mot* alla mera omfattande lagstiftningsförslag, nämligen att det är ändamålsenligare att fortgå på de partiella reformernas väg.

Utskottet säger, att denna väg särskildt under de senaste åren ledt till synnerligen betydelsefulla resultat. Det är sant! De stora frågorna om tillsättning af prästerliga tjänster, om ny lönerreglering för prästerskapet och om det ecklesiastika boställsväsendet äro lösta genom fjolårets beslut. Men just därför, just emedan de stora reformfrågor, som hittills stått på dagordningen, nu blifvit lyckligen lösta, är tiden för en omfattande författningsrevision den allra lämpligaste.

Den enda stora fråga på det kyrkliga området, som mera fristående förts fram och ännu ej vunnit sin lösning, är frågan om *domkapitlens omorganisation*, på hvilken också i utskottsutlåtandet pekats. Men om man — såsom utskottet på sid. 3 gör — lämnar ett fullt och obetingadt erkännande åt vikten och betydelsen af, att lekmanneelementets inflytande på det kyrkliga området ökas, och detta icke *kan* ske utan genom en författningsrevision, hvarigenom lämpliga former skola beredas för lekmannens ökade deltagande, och man därjämte besinnar, att det är framför allt på *stiftsstyrelsens* område, där all lekmanrepresentation för närvarande saknas, som en förändring är af nöden, så finner man, att frågan om domkapitlens omorganisation numera icke *kan* lösas annat än i sammanhang med frågan om ny kyrkoförfattning. Jag kan sålunda icke finna, att lagutskottet anfört något verkligt hållbart skäl *emot* förslaget.

Jag erinrade i början af mitt anförande, att den svenska statskyrkans ställning redan länge varit allt annat än tillfredsställande. Delvis beror nog detta på brister, som förekommit och ännu förekomma i hennes eget inre lif och som gjort, att mången vändt sitt förtroende ifrån henne; men till väsentlig del beror detta beklagliga förhållande därpå, att hon saknat lämplig *organisation*. Jag vet, att de yttre formerna icke äro hufvudsak. Men lifvet behöfver dessa former för att kunna utveckla hela sin inneboende rikedom. Jag är öfvertygad om, att en gång, då den nya kyrkobyggnaden står färdig, den också skall i rikt mått fyllas af lefvande tro och verksam kärlek. Med denna ljusa syn

på den Svenska evangelisk-lutherska kyrkans framtid och betydelse för vårt folk, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Frågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

(Forts.)

Herr Larsson, Jacob: På samma gång jag ber att få tillkännagifva min anslutning till hvad utskottet anfört likasom till utskottets hemställan, till hvilken jag kommer att yrka bifall, anhåller jag att få ställa in den föreliggande motionen under vissa synpunkter, som alls icke berörts af utskottet och af helt naturliga skäl ej heller kunnat det. Om jag därvid icke kan undgå att i någon mån komma in på den från samma hand utgångna motion, som behandlats af lagutskottet i dess utlåtande nr 9, beror det därpå, att de ämnen, som motionären gjort till föremål för de två särskilda motionerna, stå till hvarandra i ett synnerligen intimt inre samband samt också därpå, att motionären själf i yttre måtto sammanbundit de två ämnena genom att uti ingressen till såväl den ena som den andra motionen uppställa dem såsom hufvudpunkter på ett och samma kyrkliga program. Det lär därför vara omöjligt att i det hänseende, som jag åsyftar, beröra det ena ämnet utan att också i någon mån komma in på det andra.

Motionären finner det egendomligt, att sträfvandena för en revision och en omläggning i mera demokratisk anda af vår föråldrade kyrkoförfattning rönt mesta motståndet från Riksdagens Andra kammare. För min del kan jag icke finna det egendomligt alls. Jag har själf både 1905 och 1908 i min mån bidragit till, att de då väckta förslagen i ämnet fallit inom Andra kammaren. Och jag tror mig veta, att de skäl, som varit för mig hufvudsakligen ledande, också varit bestämmande för kanske den största delen af Andrakammaremajoriteten. Det har alls icke varit någon bristande sympati för kyrkoförfattningens omläggning i demokratisk anda, som kunnat förebrås Andrakammaremajoriteten. Nej, man har haft en alldeles bestämd förkänsla af, att en helt *annan anda* skulle kunna komma att, i hägnen af en ny och således mera lifskraftig kyrkoförfattning, söka göra sig gällande med vida större styrka än som varit möjligt eller kan bli möjligt med vår nuvarande skröpliga kyrkolag. Den religiösa intoleransens och ljusskygghetens anda skulle nog försöka och äfven lyckas att med okunnighetens och fördomarnas hjälp utnyttja de nya formerna för att skaffa sig luft under vingarna. Det är detta man fruktat, det är sådana sträfvanden, man icke velat understödja. Nu menar motionären, att motståndet skulle kunna anses vara principiellt brutet genom den ståndpunkt, Andra kammaren år 1909 intagit dels till frågan om vidgad rätt till utträde ur kyrkan, dels till frågan om skilsmässa mellan stat och kyrka. Jag tror, att motionären miss-tager sig storligen, om han menar, att Andra kammaren genom att i de frågorna intaga den ståndpunkt, som den gjorde år 1909,

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

Forts).

lätit motståndet falla mot så beskaffade kyrkopolitiska experiment som de här föreliggande. Nej, det är nog nu, som det varit vid många föregående tillfällen och som det sannolikt länge kommer att vara, att förutsättningar saknas för att bringa till enighet uppfattningarna om den riktning, i hvilken det nya kyrkolagstiftningsarbetet bör gå. Jag behöfver endast erinra om första paragrafen i kyrkolagens första kapitel, för att herrarna litet hvar må få fullt klart för sig, att den utredning, som här ifrågasättes, skall säkerligen komma att redan i begynnelsen stranda, då den skall försöka lotsa sig fram mellan de olika ståndpunkternas Skylla och Karybdis, när det gäller förpliktelsen till bekännelse-skrifterna.

Motionären angifver här i sin motion nr 1, att kyrkoförfattningens demokratisering skulle vara ett af medlen till att »söka leda utvecklingen därhän, att kristendomens välsignelser icke blott bevaras åt vårt folk, utan i allt rikare mått komma detsamma till godo». Det andra medlet har man väl att söka i den garanti, som motionären i sin motion nr 2 vill söka skapa för en religionsundervisning, som står i öfverensstämmelse med vår evangelisk-lutherska kyrkas lära och bekännelse. Jag tror, att jag icke gör den ärade motionären orätt, om jag vågar det antagandet, att han här i sin uppfattning om kristendomen, särskildt sådan den framträder i den evangelisk-lutherska kyrkans lära och bekännelse, befinner sig den allra trognaste öfverensstämmelse med den anda, som möter oss i första paragrafen af kyrkolagens första kapitel, och att, om det blefve motionären beskärmt att få deltaga i det lagstiftningsarbete, han nu vill inaugureras, han alldeles säkert skulle af sitt samvete känna sig absolut förhindrad att bidra till en lagstiftning, som bortrensar hvarje lagbud med syfte att binda förkunnelsen i kyrka och skola vid någonting annat än förkunnarens eget förstånd och samvete.

Nu har motionären icke på något sätt antydt, hvilka befogenheter som skulle tillkomma de kyrkliga organ, genom hvilkas införande man skulle tillämpa synodalförfattningens principer. Han har icke på något tydligt sätt angifvit sin ställning till den frågan, men motionen saknar icke ganska starka antydningar om, i hvilken riktning hans sympatier gå. Han har i sin motion gifvit ett ganska framträdande rum åt den från en af numera affidne generaldirektören Wieselgrens motion i kyrkomötet hämtade framställningen af synodalförfattningens tillämpning i Tyskland, enkannerligen i Preussen, och fastän motionären betonar, att den tyska kyrkoförfattningen icke får utan vidare öfverflyttas till svensk botten, förekommer i alla fall icke någonting, som angifver, att motionären skulle taga afstånd från tanken att åt de blifvande kyrkoorganen hos oss inrymma befogenheter af den art, som i Preussen tillkomma provinsialsynoden med afseende å öfvervakandet af lära och

prästbildning och synodalstyrelsen i fråga om mål rörande af församling fördd klagan mot utsedd församlingsprästs lära eller kallelse å präst, som icke hyllar kyrkans bekännelse eller disciplinärundersökning mot irrlärliga präster. Det är nog nödvändigt, att man erhåller full klarhet med afseende å denna punkt. Åtskilliga tilldragelser under senare tiden göra det till en oafvislig plikt att här stå på vakt mot religiös ofördragsamhet. Och att faran för sådan skulle förebyggas genom att, på sätt motionären föreslagit, inrymma en viss representation åt lekmanneelementet, tror jag icke. Åtskilliga företeelser inom Svenska Missionsförbundet och särskildt på allra sista tiden inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen, hvilka båda korporationer väl hufvudsakligast behärskas af lekmanneelement, visa, huru litet man i det stycket kan bygga på lekmanneelementet. Och vilja vi gå till vår statskyrka, kunna vi äfven där peka på åtskilliga företeelser af ganska egendomlig art. Jag vill endast erinra om den herostratiska ryktbarhet, som för icke länge sedan kyrkorådet i Lund lyckades förvärfva genom att hos domkapitlet söka inskridande mot en af stiftets mest upplysta präster för irrlärlighet. Här finnas nog så djupa dissonanser på detta område, att det skulle vara mycket betänkligt att under nu rådande förhållanden inlåta sig på en sådan lagstiftning, som här är ifrågasatt.

Det kan icke vara herrarna obekant, att för närvarande pågår inom hela den protestantiska världen en delvis häftig, men framför allt för hela vår framtida utveckling synnerligen betydelsefull andlig kulturkamp. Och svallvågorna af denna kulturkamp ha för länge sedan nått äfven vårt land. Det kan icke heller vara någon af herrarna obekant, att den moderna, evolutionistiska världsuppfattningen skiljes genom en både bred och djup klyfta från den världsuppfattning, på hvilken den kyrkliga dogmbyggnaden hvilar. Det pågår ett högst betydelsefullt vetenskapligt arbete för att söka bygga bro öfver den klyftan mellan gammal och modern åskådning. Det är alldeles omöjligt för en religiöst bestämd person med en modern världsuppfattning att fasthålla vid den lärobyggnad, som formulerats i de s. k. evangelisk-luterska kyrkans bekännelseskriter. Det gäller därför framför allt att utifrån den moderna världsopfattningen söka forma nya uttryck för den religiösa tron. Det finnes äfven inom vår kyrka en alltjämt växande skara af tviflande, spörjande människor, som med längtan vilja anamma budskapet, som förkunnar frihet åt de fångna. Men å andra sidan kunna vi icke komma ifrån, att stora lager af både vårt svenska kyrkofolk och vårt svenska frireligiösa folk ännu äro fångna i den vanföreställningen, att dogmerna, lärosatserna, de mänskliga utformningar, som varit betydelsefulla och viktiga för sin tid, men som icke kunna förenas med en ny tids åskådningar, att dessa former och formler äro just själfva innehållet i den religiösa tron. Det är däraf bitterheten funnit näring. Just

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

Ifrågasatt ut-
redning om en
ny kyrkoför-
fattning.
(Forts.)

af denna vanföreställning att en kritik af eller ett angrepp på de i bekännelseskriifterna i fasta punkter utformade lärosatserna skulle vara ett angrepp mot tron, just däraf kommer detta fanatiska motstånd mot den sträfvan efter andlig frigörelse, som i alla fall med kraft går fram i vår tid och icke minst i vår kyrka. Det har icke längesedan uttalats ett allvarets ord af en svenska kyrkans biskop. Det riktades närmast till svenska kyrkomötet vid dess öppnande sistlidne höst, men det borde stå såsom ett ord uttaladt till hela den svenska kyrkan, både klerk och lekt. Jag skall tillåta mig uppläsa ett par rader af biskop Personnes predikan vid senaste kyrkomötet. Han betonar däri, huru litet man inom vår kyrka vill korrigerera de oriktiga föreställningarna om hvad tro är, och därtill fogar han följande ord: »Huru många är det icke, som ha blifvit uppfostrade till att i alla dessa af människor uttänkta läror, föreläsningar, uppfattningsformer af Gud, af Herren Kristus, af återlösningen, af sakramenten, se just själfva trons innehåll och som därför betrakta det såsom ett angrepp på tron, på kristendomen, på Herren Kristus själf, om man gör anmärkningar mot dessa gamla läroframställningar och uppfattningsformer. Detta är ju en *fruktansvärd förvillelse*, lika svår som mycket annat som kyrkan kallar för förvillelse. Det är kyrkans plikt att upplysa människorna om denna förvillelse och söka taga dem ut ur denna förvillelse.» Mina herrar, då svenska kyrkan vaknar till insikt om denna sin plikt, då kunna förutsättningarna för ett fruktbarande lagstiftningsarbete på det kyrkliga området vara inne. Men så länge kyrkan ännu icke vaknat till insikt om sin plikt i detta hänseende, så länge måste en kyrkoförfattning, som enligt motionärens önskan skulle skapa en i förhållande till statsmakterna jämförelsevis själfständig kyrka och en religionsundervisning, också i förhållande till statsmakterna själfständig, men absolut bunden under denna i förhållande till staten själfständiga kyrka, innebära den allvarligaste fara för vår andliga folkkultur. Det är vår plikt att göra hvad vi kunna för att utestänga denna fara, och därför skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Ämnet är så utdebatteradt, att jag endast skall be att i några ord få angifva min ståndpunkt till frågan.

Det kan väl icke vara mer än en mening i det afseendet, att det i våra dagar är af den största vikt för vårt land, att det religiösa lifvet vårdas och befordras, och att alla krafter samverka för att bevara åt vårt folk de andliga värdena, af hvilka vårt folk är i så stort behof — nu mera än någonsin. Och att kyrkan därvid har en stor och viktig uppgift, det torde väl också vara obestriddigt. Jag tror icke, att jag misstager mig, om jag förklarar, att Riksdagen genom sina beslut år 1910 tydligen visade,

att Riksdagen fattar kyrkans ställning så, som jag nu har angifvit densamma.

Men kyrkan är enligt sin egen uppfattning icke tillräckligt rustad för att fylla sin kräfvande uppgift. Kyrkan begär reformering. Hon vill hämta nya krafter ur folket själft genom att bereda mera inflytande åt lekmanneelementet. Hon vill jämväl frigöras från lagbestämmelser, som äro föråldrade, som icke tillämpas, och som just därför att de icke tillämpas, undergräfvat aktningen äfven för de bestämmelser, som böra tillämpas. Och denna kammare har i sistnämnda afseende år 1905 på det tydligaste sätt uttalat sin mening, då kammaren begärde en revision af vår nuvarande kyrkolag. Är det möjligt, att, när situationen är denna, Riksdagen skulle ställa sig likgiltig och vägra kyrkan det stöd, hon behöfver för att kunna gagna vårt folk?

Man har sagt, att det behöfs ingen skrifvelse från Riksdagens sida, därför att kyrkomötet redan har skrifvit i saken. Men man behöfver icke tänka mycket efter för att finna, huru det — sedan frågan nu är väckt här i Riksdagen, och då någon åtgärd icke från regeringens sida vidtagits på grund af kyrkomötets skrifvelse —, skulle uppfattas, om Riksdagen *afslöge* det framlagda förslaget om en skrifvelse. Ett sådant afslag skulle naturligtvis så uppfattas, att Riksdagen icke ville de reformer, hvarom kyrkan gjort begäran.

Det är för öfrigt märkvärdigt, att just ifrån det håll, som i allmänhet vill fränkänna kyrkomötet betydelse, nu finna en sådan månhet om kyrkomötet. Det har gått så långt, att man till kyrkomötets fördel rent af vill beröfva Riksdagen dess rätt till initiativ. Märkvärdigt förefaller detta, och jag kan icke förstå, huru konsekvens skall kunna upprätthållas, när man handlar på dylikt sätt. Emellertid detta skäl — kyrkomötets föregående skrifvelse — var nog mera taget för ögonblicket och icke så allvarligt menadt. Det förnämsta skälet fingo vi höra från den siste ärade talaren. Han angaf, att Andra kammarens skäl, när den afslagit en begäran om kyrkolagens reformering, skulle ha varit det, att Andra kammaren vore öfvertygad om, att en sådan reform icke skulle ingjuta en demokratisk anda i vår kyrka, utan tvärtom skärpa den religiösa intoleransen. Och det vore enligt Andra kammarens mening mycket bättre, att kyrkan med dess antikverade, odugliga lagbestämmelser, som just därför icke ägde den aktning hos folket, som kräfdes, undan för undan förlorade i inflytande, rent af ruttnade ned, än att toleransen skulle utsättas för någon som helst fara. För den ärade talaren — eller för Andra kammaren, om han hade rätt i sitt påstående att vara dess talman — skulle hufvudändamålet med kyrkans författning och kyrkolagen vara att befordra toleransen men däremot icke det religiösa lifvet. För min del tror jag verkligen, att den ärade talaren, trots att han lefvat inom Andra kammaren, fullkomligt

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.
(Forts.)

misstagit sig med afseende å Andra kammarens uppfattning i denna fråga. Det är otänkbart, att en kammare, så medveten om sin styrka som Andra kammaren är, skulle vara rädd för en skrifvelse med begäran om utredning, därför att dennas resultat skulle kunna bli så ofördelaktigt, att kammarens syften icke vunnos. Kammaren har ju rätt att deltaga i afgörandet af det författningsförslag, som kan komma att framläggas för Riksdagen. För öfrigt är det väl icke tänkbart, att en kammare, som utgått från svenska folkets djupa leder, skulle ha blifvit så doktrinär, att den såsom målet för våra andliga intressen skulle nöja sig med detta negativa: toleransens bevarande, och icke sträfva efter något positivt, religiöst lif och sedlig uppfattning. Jag tror, att Andra kammaren verkligen kunde ha skäl att efter den ärade talarens anförande säga detsamma, som en framstående finansman en gång satte till öfverskrift öfver en artikel i en tidning: »Gud bevara oss för våra vänner».

Jag vill på det varmaste yrka bifall till reservationen.

Herr Söderbergh: Jag skall be att få yttra endast några ord i anledning af motionärens anförande. Motionären förmenade, att den nuvarande kyrkolagen företer bilden af ett komplett kaos. Jag ger honom alldeles rätt därutinnan. Men vidare påstod han, att kyrkolagens beskaffenhet menligt inverkade på rättsuppfattningen i landet, och slutligen, att anledningen till, att kyrkan mistat sitt förtroende hos folket, berodde på dessa brister. För min del tror jag icke, att kyrkan mistat sitt förtroende hos folket. Skulle så emellertid vara förhållandet, lär nog anledningen därtill ligga djupare än motionären förmenar och ingalunda i beskaffenheten hos 1686 års kyrkolag. Folket lärer nog ha mycket liten kännedom om hvad som står eller icke står i denna lag, och hvilka brister den till äfventyrs företer.

Motionären anser, att kyrkomötet är för svagt utveckladt, och att det bör vara ett fullkomligare och fylligare uttryck för den kyrka, som det representerar. Jag vill icke stå här och tala illa om kyrkomötet, många göra det nog ändå, stundom tror jag med ganska mycket fog och stundom också utan berättigad anledning. Men jag vill redan nu säga ifrån, att jag för min del icke kan vara med om en utsträckning af kyrkomötets befogenhet utöfver hvad för närvarande är gällande. Tvärtom står på dagordningen inskränkning i denna befogenhet, ja, till och med frågan om kyrkomötets afskaffande har på allvar kommit upp. Den ärade motionären synes missbelåten med, att utskottets majoritet icke ägnat tillbörligt intresse åt den af honom rekommenderade synodalförfattningen. Men denna missbelåtenhet från den ärade motionärens sida bör rikta sig icke ensamt mot majoriteten inom lagutskottet utan mot samtliga utskottets medlemmar, ty ingen har funnit sig föranlåten att omfatta motionärens intentioner i

detta afseende. Och det bör icke förundra motionären, ty ingen af ledamöterna hade varit i tillfälle att lika djupt som han intränga i denna svåra fråga. Det bör icke heller förvåna honom, att man ställt sig betänksam, då ingen annan utredning i nämnda stycken förekommer än den, som innefattas i motionen.

Ifrågasatt utredning om en ny kyrkoförfattning.

(Forts.)

Nu vågar jag fråga den ärade motionären, hvad han vunnit med sin framställning. Om Kungl. Maj:t tvekat att göra något med anledning af skrifvelsen i frågan från 1908 års kyrkomöte, så skulle det nu finnas så mycket mindre anledning för Kungl. Maj:t att upptaga frågan till behandling, då den — som väl är att vänta — objäpligt faller i Riksdagen genom kamrarnas olika beslut.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall icke förlänga diskussionen, men den ärade talaren på Dalabänken hade ett yttrande, som jag icke kan låta stå obemött. Han frågade, om jag föreställer mig, att den kyrkliga lagstiftningens uppgift skulle vara att bereda plats åt toleransen och icke att skapa former för det religiösa lifvet. Nej, så enfaldig är jag icke, men jag kan icke komma ifrån hvad den ärade talaren tyckes hafva förbisett, nämligen att det finnes icke någon tistel, som kan mera förkväfva det religiösa lifvet, än den religiösa *intoleransen*.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Håkanson m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren skall antaga det förslag, som innefattas i den af herr Håkanson m. fl. vid lagutskottets utlåtande nr 8 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 20.

Om ändrad anordning af religionsundervisningen i folkskolorna. Föredrogs ånyo lagutskottets den 18 och 21 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om åvägabringande af utredning m. m. angående ändrad anordning af religionsundervisningen i folkskolorna.

Uti en inom Första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion nr 2, hade herr *K. J. Ekman* hemställt, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i sammanhang med det pågående arbetet rörande folkskoleväsendets ombildning ville låta verkställa utredning, huruvida icke religionsundervisningen i folkskolorna skulle kunna uppdragas åtsärskilda kristendoms lärare, utsedda hufvudsakligen bland lärarpersonalen eller församlingarnas prästerskap, äfvensom låta utarbета och, i den mån det grundlagsenligt borde ske, för Riksdagen framlägga ej mindre förslag till stadgande i kyrkolagen om förpliktelse för prästerskapet att åtaga sig den undervisningsskyldighet, som sålunda kunde komma att af prästerskapet fordras, än äfven de öfriga förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ekman, Karl Johan: Jag skall icke trötta kammaren med något försvar af motionen. Den må falla i dag, men jag är förvissad om, att frågan skall komma igen. Jag har intet yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

*Angående bättre för-
mänsrätt för
kommunalut-
skylder m. m.* Föredrogs ånyo lagutskottets den 18 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 10, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående bättre förmänsrätt för kommunalutskylder m. m.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft vissa, inom Andra kammaren väckta till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 15 af herr *J. Bengtsson* i Bjärnalt, med hvilken herrar *Oscar N. Olsson* i Broberg, *Gust. Månsson*, *Erik Andersson*, *A. Henrikson*, *A. Magnusson*, *O. H. Svensson*, *A. C. Gunnarsson*, *F. E. Ahlfvengren*, *Aug. Ivarsson*, *John Erlansson*, *Alfr. Lundgren*, *Anders Olsson*, *Knut Tengdahl* instämt, nr 26 af herr *P. M. Olsson* i Blädinge och nr 53 af herrar *M. Ström* och *C. Riström*.

*Angående
bättre för-
mänsrätt för
kommunalut-
skylder m. m.*
(Forts.)

Herr *Bengtsson* hade i sin motion hemställt, att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t *ej mindre* låta utreda, på hvad sätt kommuners intresse af, att kommunala utskylder — och särskildt sådana, som utginge för fast egendom — verkligen till kommunerna inflöte, måtte kunna bättre tillgodoses, än hvad förhållandet vore med gällande stadganden om förmånsrätt, *än äfven* för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Af herr *Olsson* i Blädinge hade föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan utredning, att bättre förmånsrätt i gäldenärs bo än den nu gällande måtte tillförsäkras kommun för i vederbörlig ordning beslutade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder vore debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma måtte i den mån de icke af arrendator eller ägare guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning kunde föranleda.

Vidare hade herrar *Ström* och *Riström* i sin motion föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad sätt förmånsrätt framför in-teckningar måtte utsträckas att gälla på fastighet belöpande landstingsskatt, bidrag till skjutsentreprenader, vägskatt, sådana utskylder, som af stadsfullmäktige äfvensom å allmän rådstuga, kommunal- och kyrkostämma beslutades samt vidare afgifter, utgående inom härad eller tingslag för deras gemensamma behof.

Utskottet hade i förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor kommuners, tingslags, härads och landstings samt andra med dem jämförliga menigheters intresse att utbekomma utskylder och därmed likställda afgifter, hvilka skulle till dem utgöras, måtte bättre tillgodoses

Angående
bättre för-
mänsrätt för
kommunalut-
skylder m. m.

än som enligt gällande stadganden om förmånsrätt vore förhållandet, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kunde föränledas.

(Forts.)

Herr Trygger: Kammaren torde erinra sig, att lagutskottet förra året enhälligt afstyrkte motioner af samma innehåll som de, hvilka utskottet nu tillstyrkt, och att kammaren biföll lagutskottets betänkande. I år har lagutskottet hemställt, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor kommuners, tingslags, härads och landstings samt andra med dem jämförliga menigheters intresse att utbekomma utskylder och därmed likställda afgifter, hvilka skola till dem utgöras, må bättre tillgodoses än som enligt gällande stadganden om förmånsrätt är förhållandet, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kan föränledas.

För min del har jag naturligtvis ingenting emot att söka bereda en säkrare möjlighet för kommunerna att få ut skatter och andra afgifter af sina medlemmar. Men vill man gifva någon en fördel, får man noga se till, huru detta verkar på andras rätt. När man nu är i färd med att göra ändring i 17 kap. handelsbalken, som behandlar förmånsrätterna, så får man ej glömma, att en ändring i denna förmånsrättsordning till ens fördel innebär en försämring af ställningen för den ene eller den andre af öfriga förmånsrättsägare. Sålunda innan man tillstyrker, att kommunerna skola få bättre förmånsrätt, måste man, såvidt jag förstår, undersöka, hvilka förmånsrätter som finnas enligt gällande rätt och hvilka hafva företräde framför kommunalutskylder, och afgöra i hvarje fall, huruvida det kommunala intresset bör mera tillgodoses än det, som skyddas enligt gällande bestämmelser.

Granskar man nu 17 kap. handelsbalken, finner man först, att i 3 § är fråga om panträtt och därmed likställd rättighet till lös egendom. Det kan väl icke blifva tal om, att kommunalutskylder skola hafva bättre rätt än dylika panträtter. Gå vi där-
efter till 4 §, finna vi, att där är fråga om kostnaderna för död mans begrafning, tjänstehjonslöner samt arbetares aflöning, m. m. och jag förmodar, att ingen vill ifrågasätta, det kommunalutskylder skola hafva företrädesrätt framför de i denna § upptagna förmånsrätterna. I 5 § stadgas om hyresvärdas förmånsrätt i det gods, som hyresgästen har i lägenheten. Det skulle innebära en stor olägenhet, ifall man satte ned den förmånsrätten, ty därigenom skulle fattigt folk hindras från att få bostäder. § innehåller äfven ett viktigt stadgande om förmånsrätt för inteckning i fartyg. Det kan icke bli tal om att gifva denna fordran sämre rätt än kommunalutskylder, ty herrarna minnas ju, att, när frågan om inteckning i fartyg var uppe, betonades på det allra kraftigaste i båda kamrarna, att detta rättsinstitut var ett nödvändigt

villkor för vår rederinärings framtida utveckling, och det kan, om man vill vinna det åsyftade målet, icke gärna komma i fråga att göra denna förmånsrätts värde beroende af kommunalutskyldernas storlek.

I 6 § talas bland annat om statens förmånsrätt för skatt, som utgår af fastighet. Denna förmånsrätt är egendomligt nog förenad med panträtt utan in-teckning och gäller sålunda i hvil-kens hand än fastigheten kommit. Den frågan är icke knäckt, men jag förmodar, att den uppfattningen är riktig, enligt hvilken staten med gällande förordning om inkomst- och förmögenhets-skatt icke ens för den del af denna skatt, som afser fastighet, eger någon förmånsrätt enligt 6 §, utan blott har den sämre för-månsrätten enligt 12 §, till hvilken jag kommer senare. I afse-ende på fastighetsbeivlingen kunde man säga, att den fölle under uttrycket ränta eller annan sådan afgäld af fast egendom, men med inkomst- och förmögenhetsskatten — det kända herrarna mycket väl — förhåller det sig så, att fastigheten väl har en viss betydelse, när man beräknar inkomsten eller förmögenheten, men det är icke möjligt att vid skattens indrivande säga, hvilken del af skattesumman afser fastigheten, hvilken öfriga skatteobjekt. Denna inkomstskatt belöper sig sålunda icke till viss bestämd del å fastigheten och går följaktligen in under de allmänna bestämmelserna i 12 §.

I 7 § stadgas om förlagsin-tecknings förmånsrätt, och denna in-teckning är redan förut en så svag säkerhet, att den icke bör ytterligare försvagas. Så komma vi till förmånsrätt för utmät-ning i lös egendom, hvarom stadgas i 8 §; denna förmånsrätt står kommunalutskylder till buds likaväl som andra fordringar, och det kan därför icke gärna vara tal om att gifva utskylderna bättre rätt än de öfriga.

9 § innehåller stadganden om fastighetsin-tecknings förmåns-rätt, och jag förmodar, att det är här, som frågan skulle komma att hänga. Men kammaren vet, huru man alltid ansett sig böra lägga synnerlig vikt på, att man icke har för många tysta för-månsrätter framför fastighetsin-teckningen. Detta skulle äfventyra fastighetskrediten, och i våra dagar, när man är mån om att bereda egna hem och jordbruksfastigheter åt de ekonomiskt mindre starka lagen af befolkningen, är det farligare än någonsin att göra den säkerhet, som kan lämnas genom fastighetsin-teckning, mindre säker än den hittills varit. Ju mera man kan göra för att stärka fastighetskrediten, desto mera befordrar man möjlig-heten för dessa mindre kapitalstarka att förvärfva den ägande-rätt, som man med skäl anser vara så viktig, för att de skola kunna gagna sig själfva och samhället.

Härefter kommer omyndigs förmånsrätt enligt 10 §, och det är väl betänkligt att till kommunernas fördel beröfva de omyndiga den förmånsrätt, som lagen nu gifver dem. I 11 §

*Angående
bättre för-
månsrätt för
kommunalut-
skylder m. m.
(Forts.)*

*Angående
bättre för-
mänsrätt för
kommunalut-
skylder m. m.*
(Forts.)

talas om de speciella förmånsrätterna hos uppbördsmän m. fl., hvilket jag icke skall besvåra kammaren med. Slutligen komma vi till 12 §, som innehåller, att kronan i fråga om sådana skatter, som icke utgå af fast egendom, äger förmånsrätt i lös egendom. Efter kronans kommer slutligen kommunernas förmånsrätt.

Nu vill lagutskottet, att vi skola skriva till Kungl. Maj:t och begära en undersökning, huruvida icke kommunerna kunna få en bättre förmånsrätt än hittills. Det kommer då att gälla antingen fastighetskrediten eller också statens skatteintressen. För så vidt jag förstår skulle valet stå mellan dessa båda alternativ. För min del skulle jag önska, att man skyddade fastighetskrediten, och att man inskränkte sig till att likställa kommunernas skattefordran med statens, i den mån den senare icke afser fast egendom.

Här föreligger också en annan fråga, som utskottet har berört. Kammaren torde erinra sig, att om en fastighet är utarrenderad, åligger det icke ägaren utan brukaren att betala kommunalskatten. Brukaren har då också kommunal rösträtt för fastigheten. I motionen har ifrågasatts, att fastigheten skulle eventuellt svara för kommunalskatten. Kammaren förstår väl, att om man på det sättet löser frågan om förmånsrätt för kommunalutskylder, måste man gifva dem rätt framför inteckningar, d. v. s. förena dem med en sådan panträtt, som omtalas i 6 §. Men detta är betänkligt, ty då kan det hända, att en person röstar för fastigheten och därigenom deltagar i bestämmandet af kommunalutskylderna, under det att dessa sedermera i sista hand med panträtt träffa en fastighet, hvartill den röstande icke är ägare.

Till sist vill jag nämna, att när man skall lösa denna fråga, borde man noga fästa uppmärksamheten vid, om icke jämväl någon inskränkning bör göras i kommunernas rätt att beskatta sina medlemmar. Enligt nu gällande bestämmelser kunna kommunerna för de behof, som de pröfva nödiga, ålägga sina medlemmar skatter i synnerligen omfattande grad. Detta blir naturligtvis ännu mera betänkligt för krediten och de intressen, som den nuvarande förmånsrättsordningen afser att skydda, ifall förmånsrätten för kommunalutskylder skulle göras bättre än den är för närvarande.

Jag skall icke göra något yrkande på afslag å utskottets hemställan, ty frågan må gärna utredas; jag har endast velat fästa uppmärksamheten på, att det fordras stor varsamhet vid sakens afgörande, så att man icke kränker intressen, som äro lika eller mera berättigade än kommunernas skatteintressen.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1) angående sammanslagning af fonden för reserverade medel och statsverkets kassaförlagsfond till en fond, benämnd statsverkets kassafond; och

2) angående disposition af behållningen å patent- och varumärkesafgifter samt registreringsafgifters fond.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för skogsägare till väg öfver annans mark för skogsprodukters tillvaratagande.

Aflämnades och bordlades en af herrar *Blomberg* och *Steffen* undertecknad motion, nr 89, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ideella föreningar.

Herr statsrådet *von Sydow* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående åtgärder till förhindrande af bebyggande af två intill S:t Lars ruin i Visby belägna tomter.

Denna proposition föredrogos och hänvisades till statsutskottet.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

nr 19, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 20, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af verkställd granskning af riksgäldskontorets förvaltning;

nr 21, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; samt

nr 22, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående befrielse för ägare af svenska statens obligationer från utgörande af inkomst- och förmögenhetsskatt för dessa obligationer; äfvensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Bläsenborg i Orsa socken af Kopparbergs län;

nr 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra mönsterskrifvarbostället Skevideid nr 2 Mellangård i Östergötlands län;

nr 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra skvadronschefsbostället Köpinge nr 22 och 25 med underlydande i Kristianstads län;

nr 8, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra sergeantsbostället Vä nr 10 och 38 i Kristianstads län;

nr 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra öfverstebostället Månstorps kungsgård i Malmöhus län;

nr 10, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra mönsterskrifvarbostället Skottsilla nr 2 i Stockholms län;

nr 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra fänriksbostället Gölstorp nr 1 i Östergötlands län;

nr 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett till förra förarbostället Gillstad nr 4 Borregård i Skaraborgs län hörande område;

nr 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra jägmästarbostället Kumla nr 2, jämte Kumla nr 3, en jagbacke, i Södermanlands län;

nr 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra ryttmästarbostället Tegalund i Skaraborgs län hörande områden;

nr 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af det till förra hofsmedsbostället Kottorp nr 1 hörande torpet Lilla Glashyttan nr 2 i Södermanlands län;

nr 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra korpralsbostället Kylla nr 1 med klockargården i Västmanlands län;

nr 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra kvartermästarbostället Bonnorp nr 1 och kronolägenheten Galgbacken i Östergötlands län;

nr 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra kvartermästarbostället Mjerveid nr 12 Berggården i Östergötlands län;

nr 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra häradshöfdingbostället Hammenhög nr 31 i Kristianstads län;

nr 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenhet från förra kungsladugården Biskopstorp nr 1 i Hallands län; och

nr 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra länsmansbostället Agård nr 1 i Hallands län.

Upplästes en från bankoutskottet inkommen skrifvelse af följande innehåll:

Af deputeraden för riksbankens afdelningskontor hade till bankoutskottet öfverlämnats ett från afdelningskontoret i Luleå ankommet telegram med anmälan, att samtliga ordinarie revisorer vid kontoret och suppleanten, landsfiskalen G. A. Eckhell, Gammelstad, förklarar sig förhindrade revidera.

På gjord proposition beslöt kammaren, att hvad sålunda blifvit anmäldt skulle för vidtagande af erforderliga fyllnadsval meddelas de af kammaren redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 111, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, rörande friherre Palmstiernas motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående publicerande af en fortlöpande öfersikt af den ekonomiska situationen, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 112, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, angående en inom kammaren väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att vid uppkommande allmänna arbetslöshet största möjliga antal arbetare må kunna beredas arbete, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den af herrar *Blomberg* och *Steffen* den 22 innevarande månad väckta och då bordlagda motion, nr 89, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om ideella föreningar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 22 i denna månad bordlagda utlåtande nr 2 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 2.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 22 innevarande februari bordlagda memorial nr 4, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af lokalt veto med lika och direkt rösträtt beträffande detaljhandel med brännvin.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 22 innevarande månad bordlagda ärenden, nämligen

bevillningsutskottets betänkande nr 5, lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Herr *Löfgren* väckte en motion, nr 90, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om vissa arbetstvister m. m.
Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bland betänkandena på föredragningslistan till morgondagens sammanträde skulle sättas fränst de, som under denna dag bordlagts första gången.

Kammaren åtskildes kl. 3,23 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
